

ปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง
กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดใหม่ดงสัก ที่มีต่อชุมชนบ้านท่าเตียน
ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี*
ณัฐพัชชา เดชะ^{1*} ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง²

The Success Factors of School for Community Development to Community
Empowerment: Case Study of Wat Mai Dong Sak School Impact to Ban Tha Tien,
Sai Yok Sub-District, Sai Yok District, Kanchanaburi Province*
Nutpatcha Dacha^{1*} Chairat Wongkitrungruang²

Received 14/06/2024 Revised 25/07/2024 Accepted 02/12/2024

<https://doi.org/10.60101/jla.2025.6.1.5084>

บทคัดย่อ

โรงเรียนวัดใหม่ดงสัก มีบทบาทเป็นอย่างมาก ที่ทำให้ชุมชนบ้านท่าเตียน ได้รับเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบในการเป็นชุมชนเข้มแข็งของจังหวัดกาญจนบุรี ดังนั้น บทความวิจัยนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงวิจัยคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้นำชุมชน ผู้นำฝ่ายปกครอง ผู้นำทางศาสนา ผู้อำนวยการโรงเรียน บุคลากรครู และชาวบ้าน จำนวน 17 คน โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แล้วจึงนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนวัดใหม่ดงสัก ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนบ้านท่าเตียนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีดังนี้ 1) ภาวะผู้นำ การที่ผู้อำนวยการโรงเรียน มีความเป็นผู้นำในการพัฒนาโรงเรียน และพัฒนาชุมชน 2) การทำงานเป็นทีม มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม ระหว่างโรงเรียนกับผู้นำชุมชนและคนในชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา คนในชุมชนส่วนใหญ่ให้การยอมรับ และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่างๆที่เข้ามาในชุมชน โดยผ่านหรือคิดสร้างสรรค์จากครูของโรงเรียนวัดใหม่ดงสัก 4) การสื่อสาร โรงเรียนมีการสื่อสารที่ได้มีการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งมีส่วนต่อการสนับสนุนชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน 5) การสร้างจิตสำนึก โรงเรียนสามารถช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนสร้างจิตสำนึกว่า ตนเองเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชน และมีเจตจำนงที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

คำสำคัญ: ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน การพัฒนาชุมชน ชุมชนเข้มแข็ง

* บทความนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าอิสระ เรื่อง บทบาทของโรงเรียนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดใหม่ดงสัก ที่มีต่อชุมชนบ้านท่าเตียน หมู่ 8 ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

*This article is a part of the Independent Study as title The school's roles for community development to community empowerment: case study of Wat Mai Dong Sak school impact to Ban Tha Tien, Moo 8, Sai Yok sub-district, Sai Yok district, Kanchanaburi Province.

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master of Arts in Social Development and Administration Program, Kasetsart University

² สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Social Development and Administration Department, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

Email: ¹nutpatcha.d@gmail.com ²wchairat@hotmail.com

*Corresponding author e-mail: nutpatcha.d@gmail.com

Abstract

Wat Mai Dong Sak School had the dominant roles to Ban Tha Tien community, this community was selected to be the role model for community empowerment by Kanchanaburi Province. Then this article had aimed to study the success factors of school for community development to community empowerment. This study based on quantitative research and collected data from 17 key informants were community leaders, official leader, religious leader, school director, school teachers and villagers. The data was collected through observation method and in-depth interviews. Research tool was interview guidelines. Then the data was analyzed by descriptive method. The finding of the study revealed that the success factors of the Wat Mai Dong Sak School for Ban Tha Tien community development to community empowerment consists of 1) Leadership. The leadership of school director for developed school and community 2) Teamwork. They had worked as a teamwork between school and community leaders and people in the community 3) Participation for development. The most of people in the community enthusiastically to join the activities which were through or created by teachers of Wat Mai Dong Sak School 4) Communications. School has been continually and seriously communicating which effectively supported the community for knowledgeable, understanding and acceptance to joined the community's activities 5) Created Awareness. People in the community have stimulated by school to create awareness that the community's problems were their own and had a willingness to share responsibility and solve the problems together.

Keywords: the success factors of school, community development, community empowerment

บทนำ

ผลจากการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ภาวะทันสมัย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับที่ผ่านมา จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากมาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้เราได้เห็นตัวเลขของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ความเจริญของถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ระบบสาธารณสุขโรคต่าง ๆ การขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่เด็กและเยาวชนในวัยเล่าเรียนอย่างทั่วถึง ทำให้อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประชากรอยู่ในระดับสูงขึ้น ทั้งนี้ จากผลบวกของกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก็ยังมีผลลบติดตามมาจากการมุ่งส่งเสริมการผลิตทางอุตสาหกรรมของภาคเมือง การส่งเสริมการเกษตรแผนใหม่เพื่อการค้า และการส่งออก รวมถึงการขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชุมชนในชนบทเกิดภาวะอ่อนแอในหลาย ๆ ด้าน อีกทั้งเกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (World Bank Group, 2567, หน้า 2-6) ทั้งนี้จากผลพวงดังกล่าว จึงทำให้มีการปรับกระบวนการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน การสร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและสังคม พร้อมทั้งการกระจายโอกาสและความเจริญด้วยการพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาค การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการกระจายการพัฒนาด้วยการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ประเด็นเรื่องชุมชนเข้มแข็ง จึงถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึง ซึ่งประเวศ วะสี (2546, อ้างถึงใน โกวิท พงษ์งาม, 2562) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ คือ การที่สมาชิกในชุมชน มีความสามารถบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และภาวะวิกฤติต่าง ๆ ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากคนที่มีวิถึอุปสรรค ร่วมกันเข้าร่วมคิด ร่วมทำ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ความร่วมมือกันในชุมชนจะทำให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ขณะที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคม ในการสนับสนุนการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพ การส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ประกอบกับแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศไทย ดังที่คณะกรรมการธิการการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา (2564) ได้กล่าวถึง การดำเนินงาน ตามแนวทางการพัฒนาประเทศไทยด้วยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยเฉพาะด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม อันมีเป้าหมายสำคัญต่อภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น ที่เป็นกลไกสำคัญในระดับพื้นที่ สอดคล้องต่อการหนุนเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และสามารถเตรียมความพร้อมของคนไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ภายใต้ประเด็นของการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง (Community and Local Authority Employment) ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง การให้ความสำคัญต่อการบริหารงานและจัดบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับชุมชนให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงและมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน

การศึกษานี้ได้สนใจที่จะศึกษาปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดใหม่ดงสักที่มีต่อชุมชนบ้านท่าเตียน ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากเป็นชุมชนหนึ่งที่ขานรับนโยบายชุมชนเข้มแข็งมาจากจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นชุมชนนำร่องในการพัฒนาของจังหวัด เพราะมีองค์ประกอบของชุมชนที่มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่น การมีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยผลประโยชน์สาธารณะร่วมกันของสมาชิกในชุมชน การมีจิตสำนึกของการพึ่งพาตนเอง ร่วมกันทำและรับผิดชอบต่อกันในชุมชน การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สมาชิกในชุมชนได้ใช้ความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ ที่มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในขณะเดียวกันโรงเรียนวัดใหม่ดงสักที่เป็นโรงเรียนในชุมชนเพียงโรงเรียนเดียว ก็มีการพัฒนาจนเป็นโรงเรียนต้นแบบทางการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการจัดการทางการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการช่วยส่งเสริมพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ให้กับโรงเรียนและชุมชนอื่น ทั้งในจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดใกล้เคียงในภูมิภาคเดียวกัน การส่งเสริม พึ่งพากันของโรงเรียนวัดใหม่ดงสักกับชุมชนบ้านท่าเตียน จึงเป็นผลประโยชน์สาธารณะร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีผู้อำนวยการโรงเรียนวัดใหม่ดงสัก เป็นผู้สนับสนุนการรวมตัวของคนในชุมชน เพื่อผลักดันให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชน โดยใช้โรงเรียน บุคลากรครูและนักเรียน เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดที่ทำให้โรงเรียนวัดใหม่ดงสักสามารถช่วยให้ชุมชนบ้านท่าเตียนเป็นชุมชนเข้มแข็งได้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เหตุเพราะการวิจัยเชิงคุณภาพให้ความสำคัญแก่การตีความหมาย มุ่งทำความเข้าใจกระบวนการสร้างและยังคงไว้ซึ่งความหมายในการเก็บข้อมูล และข้อมูลที่ได้รับจากการลงพื้นที่ จะมีความเป็นตัวตนของผู้ให้สัมภาษณ์และเป็นเจตนาคติของแต่ละคน อันจะทำให้การศึกษานี้ สามารถอธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนวัดใหม่ดงสักในการพัฒนาชุมชนบ้านท่าเตียนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา: โรงเรียนวัดใหม่ดงสัก ที่มีต่อชุมชนบ้านท่าเตียน ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรีในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประมวลสรุปนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็งหมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้ การจัดการ และการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง หรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบต่อภายนอกชุมชน สำหรับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะต้องเป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำ และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า 46)

กล่าวโดยสรุป ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกัน มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ มีการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยผ่านการประชาคม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน มีการช่วยเหลือพึ่งพากันเองในชุมชน มีกิจกรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพและความสำเร็จในการจัดการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถ ทักษะในการบริหารงาน และความเป็นผู้นำของผู้บริหารเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษา จึงเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่ถูกคาดหวังให้แสดงภาวะผู้นำ ดังนั้นภาวะผู้นำเป็นประเด็นเชิงนโยบายเร่งด่วนขององค์กร หรือแม้แต่ว่าภาวะผู้นำ เป็นกลยุทธ์ขององค์กรแห่งศตวรรษ ในอันที่จะพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมาย ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะในวงการศึกษานั้น ภาวะผู้นำกลายเป็นประเด็นสำคัญมากต่อระบบการศึกษา ดังที่นักวิชาการไทย ก็ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “ภาวะผู้นำ” เช่น ดิน ปรัชญพฤทธิ (2552, หน้า 226) กล่าวถึงภาวะผู้นำว่าหมายถึง กิจกรรมของการเข้าไปมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ และบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2551, หน้า 39) ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ไว้ว่าหมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน หรือเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำและผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน หรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์กร และสร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ (2550, หน้า 256) ที่ได้กล่าวว่า ภาวะการเป็นผู้นำนั้นเป็นเรื่องของความสามารถและคุณลักษณะของบุคคล ที่จะใช้อิทธิพลโน้มน้าว ชักจูง เปลี่ยนแปลงการกระทำของบุคคลและกลุ่ม ให้สามารถรวมพลังช่วยกันทำงาน เพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์การ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำ คือกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือมากกว่า พยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน กระตุ้น ชักนำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น มีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์กรเป็นเป้าหมาย

ในขณะที่โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) จึงนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นเสมือนองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร เพราะว่าผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะทันต่อโลก ทันยุค และทันสมัย มองเห็นอนาคต ตลอดจนการวางแผนบริหาร จัดระเบียบให้การทำงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและประสบผลสำเร็จ ดังที่นักวิชาการจำนวนหนึ่ง ได้แก่ วันเพ็ญรัตน์อนันต์ (2555, หน้า 23-24); ไชยา ภาวะบุตร (2555, หน้า 10); นฤมล โยคานุกูล (2556, หน้า 7); อรรถวิท ชื่นจิตต์ (2557, หน้า 25) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการบริหารงานเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตาม โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในภารกิจ สร้างแรงจูงใจให้ผู้ตามมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาเพื่อไปสู่ผลประโยชน์ของกลุ่มหรือสังคม

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร ซึ่งแสดงถึงคุณค่าขององค์กร เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำให้เต็มความสามารถ ให้เกิดพลังอิทธิพลในการครองใจผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ทั้งยังเป็นปัจจัยในการร่วมทีมหรือกลุ่ม ดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ การร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน จะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ทั้งสองฝ่าย ดังที่นักวิชาการจำนวนหนึ่ง ได้แก่ รณกร ไข่นาค และคณะ (2562, หน้า 134); อนวัช ริงสรณ์ และพนมพร จันทร ปัญญา (2561, หน้า 118); ชูชาติ พวงสมจิตร (2560, หน้า 13) ได้กล่าวถึงว่า สถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีหน้าที่ ส่งเสริมความสามารถผู้เรียน ชุมชนและผู้ปกครองมีบทบาทในการจัดการศึกษา มีส่วนในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมวางแผน เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของบุคคลในท้องถิ่น บทบาทการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของบุคคลในชุมชน และสถานศึกษา จึงมีความสำคัญ เพราะถ้าสถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดี การบริหารงานและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน จะเป็นไปอย่างราบรื่นและเรียบร้อย

กล่าวโดยสรุป การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือการสร้างความสัมพันธ์อันดีร่วมกันของโรงเรียน และชุมชน เพื่อช่วยกันสนับสนุนการศึกษา เผยแพร่แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ร่วมกันวางแผนแนวทางการจัดการศึกษาให้ได้ ประสิทธิภาพ ตามความต้องการของคนในชุมชน และยังช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยให้ทราบความเคลื่อนไหวหรือ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับทั้งสองฝ่าย ช่วยลดและแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน และช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วม ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชน

วิธีการวิจัย

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประเด็นสำคัญของการทำวิจัย จะเน้นที่ผู้วิจัยจะต้อง คำนึงถึง และนำประเด็นต่อไปนี้มาออกแบบงานวิจัย เพื่อสามารถตอบวัตถุประสงค์หลักของการศึกษา ดังนี้ (ชาย โพธิ์ธิดา, 2554, หน้า 118)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ผู้วิจัยศึกษา ได้แก่ ผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ กรรมการ หมู่บ้าน ผู้นำทางศาสนา ผู้อำนวยการโรงเรียนและบุคลากรครู รวมถึงชาวบ้าน โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มที่ให้ข้อมูล หรือกลุ่ม ตัวอย่างในการศึกษา แบบเลือกสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่ม ซึ่งในแต่ละประเด็นที่ทำการศึกษาต้องได้รับองค์ความรู้ที่มีความ หลากหลายจากบริบทของผู้ให้ข้อมูล จึงต้องอาศัยข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลในหลายกลุ่ม และไม่อาจกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลแต่ละ ประเด็นที่จะศึกษาวิจัยได้อย่างตายตัว แต่จะยึดหลักเกณฑ์ของผู้ที่จะให้ข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้ 1) เป็นสมาชิกในชุมชน 2) เป็นผู้ที่ ชาวบ้านคิดว่ารู้ และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน 3) เป็นผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่นต่ำกว่า 10 ปี 4) เต็มใจให้ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดเป็น การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposeful sampling) โดยจะคัดเลือกผู้ที่ทราบถึงข้อมูลที่สำคัญ และกำหนดคุณสมบัติในการเลือก รวมจำนวน 17 ท่าน ดังนี้ ผู้นำชุมชน จำนวน 2 ท่าน ผู้นำทางศาสนา จำนวน 1 รูป ผู้นำ ฝ่ายปกครอง จำนวน 1 ท่าน ผู้นำโรงเรียน จำนวน 1 ท่าน บุคลากรครู จำนวน 7 ท่าน กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 ท่าน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 1 ท่าน และชาวบ้าน จำนวน 2 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และตัวผู้วิจัย ซึ่งในการใช้แบบ สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จะเป็นการใช้กรอบคำถามเฉพาะหัวข้อประเด็นคำถาม เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการสัมภาษณ์ เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล บทบาทของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน และปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนา ชุมชนบ้านทำเตียนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง

การทดสอบเครื่องมือและความเชื่อมั่น

ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต เพื่อทำการทดสอบเครื่องมือ ดังนี้ นำแบบสัมภาษณ์และ แบบสังเกตที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิจัย เพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำ เพื่อนำไป

แก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ต่อจากนั้น ได้นำแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง และแก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปเป็นเครื่องมือนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ต่อไป

ความน่าเชื่อถือของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม โดยใช้การตรวจสอบทั้งหมด 3 วิธีคือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) การตรวจสอบแบบผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (Member Checking) และการตรวจสอบโดยเข้าไปสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิด (Prolonged Observation) นอกจากนี้ผู้วิจัย ได้สร้างคำอธิบายจากข้อมูลที่ค้นพบด้วยความเป็นกลางของผู้วิจัยและปราศจากอคติของผู้วิจัย เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและทำการยืนยันผลการศึกษา โดยสามารถสืบย้อนไปได้ทุกขั้นตอน เช่น ข้อมูลจากการถอดเทปบันทึกเสียง การจดข้อมูลในประเด็นหลัก เป็นต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากอารมณ์ ท่าทาง เหตุการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนการสนทนาและการพูดคุยของผู้ให้สัมภาษณ์กับผู้ศึกษา รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของชุมชน นอกจากนี้ ยังเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้กระบวนการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อมูลจากการถอดการบันทึกเสียง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งการสังเกต และการจดบันทึกในระหว่างการสัมภาษณ์ หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลและมีการตรวจสอบข้อมูล แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ดังนี้

1. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ผู้วิจัยจะตีความข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุปจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ที่เป็นข้อมูลที่เป็นรูปธรรม ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิดและทำการจดบันทึกข้อมูลไว้ จากนั้นจึงจะลงมือสร้างข้อสรุปจากการถอดคำให้สัมภาษณ์ และนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งข้อมูลทุกประเด็นของการสัมภาษณ์จะตรงตามวัตถุประสงค์ และนำมาตีความข้อมูลเพื่อให้เกิดข้อสรุป
2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ผู้วิจัยจะทำการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆ ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือจากการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์จากทัศนะของผู้ให้ข้อมูล เมื่อจัดกลุ่มข้อมูลแล้ว จึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา ความสัมพันธ์ของข้อมูลและอธิบายกระบวนการที่มีความเชื่อมโยงกัน

ผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนวัดใหม่ตงสักกับชุมชนบ้านท่าเตียน มีลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์ 2 ทางคือ ทั้งโรงเรียนและชุมชน มีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โรงเรียนกับชุมชนจึงเกี่ยวพันกับการดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทการให้บริการชุมชน และการรับความช่วยเหลือจากชุมชนได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันโรงเรียนวัดใหม่ตงสัก ยังมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางที่คอยเชื่อมโยงให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กัน มีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมมือกันในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ในการศึกษาครั้งนี้จึงพบว่า ปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนวัดใหม่ตงสักในการพัฒนาชุมชนบ้านท่าเตียนให้เป็นชุมชนเข้มแข็งประกอบไปด้วย

- 1) ภาวะผู้นำ การที่ผู้นำ(ผู้อำนวยการโรงเรียน)มีความเข้มแข็งและมีความเป็นผู้นำ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนวัดใหม่ตงสัก ได้แสดงบทบาทของความเป็นผู้นำใน 2 ด้านคือ ด้านที่หนึ่ง บทบาทของผู้นำบุคลากรครูของโรงเรียน ที่ได้ส่งเสริมให้

บุคลากรครูค้นคว้าการความรู้ใหม่ๆ คิดนวัตกรรมสำหรับการเรียนการสอน หรือนวัตกรรมที่สามารถส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักว่า

“ ท่านผอ. เป็นผู้นำและเป็นคนที่กล้าคิดนอกกรอบในทางที่ดี ในทางพัฒนา ท่านมีแนวคิดในการพัฒนาโรงเรียนในหลายๆด้าน และท่านก็พยายามกระตุ้นให้ครูทุกคนช่วยกันคิด เช่นให้ครูคิดนวัตกรรมในการเรียน การสอน ครูทุกคนต้องมีผลงานนวัตกรรมของตัวเองอย่างน้อยหนึ่งชิ้น “

(บุคลากรครูคนที่ 1, สัมภาษณ์, 15 ก.ย. 2566)

ด้านที่สอง เป็นบทบาทของผู้อำนวยการโรงเรียนกับบุคคลภายนอกโรงเรียน ที่ได้แสดงความเป็นผู้นำ ในการที่สามารถที่จะให้คำปรึกษา คำแนะนำโน้มน้าวให้คนในชุมชนรู้จักคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน สามารถทำงานร่วมกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน รวมถึงพยายามนำความรู้ใหม่ๆ จากผู้มีความรู้ด้านต่างๆ มาสู่โรงเรียนและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักว่า

“ ท่านผอ. จะให้ความสำคัญกับชุมชนมาก เวลาที่มีกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ท่านจะเข้ามาให้คำปรึกษา แนะนำ บางทีชาวบ้านมานั่งถกเถียงกันเรื่องของปัญหาชุมชน ท่านก็ให้ข้อคิด ให้เหตุผล ทำให้เกิดการประนีประนอมรวมขอมกัน สุดท้ายชุมชนก็ได้วิธีการแก้ไขปัญหาแบบเป็นที่ยอมรับกันทุกคน “

(ผู้นำชุมชนคนที่ 1, สัมภาษณ์, 25 ก.ย. 2566)

ภาพ 1

โครงการนวัตกรรม

2) การทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกันเป็นทีม ระหว่างบุคลากรครูของโรงเรียนกับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน จากการยอมรับและมีความเชื่อมั่นในบุคลากรครูของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนเปิดโอกาสให้คนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมร่วมกัน หลังจากนั้นจะมีการแบ่งงานกัน ให้ตรงกับความสามารถ ความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่ม โดยมีบุคลากรครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำ ทำให้มีการร่วมงานกันเป็นทีมเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักว่า

“ ตอนทำกิจกรรม เราจะมีการแบ่งงานกันทำ ใครถนัดด้านไหนก็ช่วยเหลือด้านนั้น หลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านท่าเตียน ถูกพัฒนาให้ดีขึ้นมากกว่าแต่ก่อนอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นการให้ความร่วมมือในการพัฒนาของคนในชุมชน ก็เกิดขึ้นจากผู้นำชุมชนและคนในชุมชน ทำงานร่วมกันกับบุคลากรครูของโรงเรียนอย่างแข็งขัน “

(บุคลากรครูคนที่ 2, สัมภาษณ์, 15 ก.ย. 2566)

3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การที่สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ให้การยอมรับและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่างๆที่เข้ามาในชุมชน โดยผ่านหรือคิดสร้างสรรค์จากบุคลากรครูของโรงเรียน เนื่องจากการยอมรับในความรู้

ความสามารถในด้านต่างๆของบุคลากรครูของโรงเรียน ดังนั้นเมื่อเป็นโครงการที่มาจากความคิดสร้างสรรค์จากบุคลากรครูแล้ว คนในชุมชนจะมีความเชื่อมั่นว่า จะเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชนอย่างแน่นอน จึงมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมด้วยเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักว่า

“ บางโครงการที่ทางโรงเรียนคิดขึ้น เช่น โครงการจัดการขยะให้เกิดประโยชน์ คนในชุมชนก็สนใจ และก็แสดงความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนี้กันค่อนข้างมาก ตอนนี้อยู่บ้านดูสะอาด ไม่มีจุดเพาะเชื้อโรค ให้เทศบาลกังวลเลย “
(ผู้นำฝ่ายปกครอง, สัมภาษณ์, 26 ก.ย. 2566)

ภาพ 2

ผู้นำและคนในชุมชนทำกิจกรรมร่วมกัน

4) การสื่อสาร การมีสื่อประชาสัมพันธ์ที่ได้มีการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีส่วนต่อการสนับสนุนชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การที่คนในชุมชนบ้านท่าเตียนได้ให้ความสำคัญและความร่วมมือกับโรงเรียนวัดใหม่ตงสัก ในการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นทั้งของโรงเรียนและชุมชนเป็นอย่างดีและต่อเนื่องนั้น ส่วนหนึ่งมาจากเรื่องของการสื่อสาร ที่โรงเรียนสามารถสร้างความรับรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องที่โรงเรียนต้องการสื่อสารไปถึงคนในชุมชนได้อย่างครบถ้วน เพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน ในวัตถุประสงค์ของกิจกรรม วิธีการในการทำกิจกรรม และผลที่คาดว่าจะได้รับของกิจกรรมนั้นๆ ดังนั้นคนในชุมชนจึงยอมรับและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักว่า

“ การสื่อสารที่ดีในความคิดครูนะ คือการสร้างเชื่อมั่น เมื่อไหร่ก็ตามที่เราสามารถทำให้คนในชุมชนเห็นว่า เราได้ทำจริงๆ มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีเกิดขึ้นได้จริงๆ ทำหลายๆอย่างเข้า ทุกคนจะมองเห็นเอง แล้วความเชื่อมั่นก็จะเกิดในใจเค้า หลังจากนั้นเมื่อพูดอะไรไป เค้าก็พร้อมที่จะรับฟัง อย่างเข้าใจ “

(ผู้นำโรงเรียน, สัมภาษณ์, 14 ก.ย. 2566)

5) การสร้างจิตสำนึก การที่โรงเรียนสามารถช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนสร้างจิตสำนึกว่า ตนเองเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนและมีเจตจำนงที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ด้วยการทำโรงเรียนสามารถนำคนในชุมชนมารวมตัวกัน พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิด วิเคราะห์ถึงปัญหาในปัจจุบันของชุมชน เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน โดยบุคลากรครูจะเป็นผู้ช่วยเหลือ ในการให้ความรู้ที่ถูกต้อง การให้คำปรึกษาและแนะนำ ทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของโรงเรียน และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การมาร่วมกันพัฒนาโรงเรียนและชุมชนจึงเป็นการสร้างจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของให้กับคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลักว่า

“ ไม่ว่าจะมามีกิจกรรมอะไรที่โรงเรียน ก็มีแต่คนอยากจะไปโรงเรียนกันทั้งนั้น เพราะรู้ว่า โรงเรียนเป็นหลักของหมู่บ้าน ถ้าโรงเรียนพัฒนาดีขึ้น เป็นหน้าเป็นตาให้กับหมู่บ้าน โรงเรียนก็จะเป็นส่วนช่วยให้ชาวบ้านดีขึ้น ชุมชนพัฒนาขึ้น “

(ปราชญ์ชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 19 ส.ค. 2566)

ภาพ 3

ผู้นำละชุมชนร่วมกันพัฒนาชุมชน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยของความสำเร็จของโรงเรียนวัดใหม่ดงสัก ในการพัฒนาชุมชนบ้านท่าเตียน ให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง จึงประกอบไปด้วย การที่ผู้นำ (ผู้อำนวยการโรงเรียน) มีความเป็นผู้นำ ทั้งในด้านการเป็นผู้นำของบุคลากรครู ที่มีการผลักดันและส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนในหลายๆด้าน ขณะเดียวกันก็ยังเป็นผู้นำทางความคิดให้กับคนในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น การทำงานร่วมกันเป็นทีมระหว่างบุคลากรของโรงเรียนกับผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ให้การยอมรับ และมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เข้ามาในชุมชน โดยผ่านหรือเป็นความคิดสร้างสรรค์จากบุคลากรครูของโรงเรียน ขณะที่โรงเรียนมีการสื่อสารกับคนในชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งมีส่วนต่อการสนับสนุนชุมชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ประการสุดท้าย โรงเรียนสามารถช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนสร้างจิตสำนึกว่า ตนเองเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชน และมีเจตจำนงที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าว ได้สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังขวัญใจ พุ่มโอ (2562, หน้า 8) ที่กล่าวว่า โรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ โดยที่ทั้งสองฝ่ายมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับซึ่งกันและกัน การร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย อีกทั้งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดใหม่ดงสัก เป็นผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำบุคลากรครูเพื่อให้เกิดการพัฒนาโรงเรียน และยังเป็นผู้นำทางความคิดให้กับคนในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ดัง รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2551, หน้า 39) ที่ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง พยายามใช้อิทธิพลของตน กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น มีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่างๆตามต้องการ และช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังได้แสดงให้เห็นว่า ชุมชนบ้านท่าเตียนเป็นชุมชนที่มีการเรียนรู้ การจัดการ และการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีการพัฒนาให้ดีขึ้น อันสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง ดัง ประเวศ วะสี (2546, หน้า 27) ที่ได้กล่าวว่า เป็นชุมชนที่มีลักษณะของการที่สมาชิกในชุมชนมีการรวมตัวกัน มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ มีการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1) การที่ผู้อำนวยการโรงเรียน ได้แสดงให้เห็นถึง การพัฒนาโรงเรียนทั้งในด้าน อาคารสถานที่ อุปกรณ์สื่อ การสอนที่ทันสมัย ระบบการศึกษาของโรงเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งเห็นได้จากกรณีที่นักเรียนของโรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดีขึ้น

ชุมชนจึงให้การยอมรับและเชื่อมั่นในความสามารถ ดังนั้น ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงมีอิทธิพลที่ทำให้คนในชุมชนรู้จักคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหา ยอมรับซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญใจ พุ่มโอ (2562) และงานวิจัยของนาวัน แกละสมุทร (2562) ที่ได้สรุปว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโรงเรียนที่ดี มีพื้นฐานมาจากความเชื่อมั่นและไว้วางใจ บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนคือ การสร้างกลไกการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน พัฒนาคือความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลกันกับชุมชน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

2) การทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการแบ่งงานกันทำตามความสามารถ ความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่ม และมีการแบ่งความรับผิดชอบ ในขณะที่กิจกรรมกำลังดำเนินการจะมีการร่วมกันติดตาม และท้ายที่สุดก็จะมีการประเมินผลการทำงานร่วมกัน ระหว่างบุคลากรครูของโรงเรียนและคนในชุมชนชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิภาณ ศาสตร์อำนวย และคณะ (2561) ที่ว่า การเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมมือในการวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ จะเป็นการสนับสนุนโรงเรียนให้เป็นแหล่งวิชาการของชุมชน เป็นแหล่งส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม เป็นศูนย์รวมเกี่ยวกับความรู้ด้านอาชีพของชุมชน ดังนั้นการทำงานเป็นทีมจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่สามารถช่วยในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

3) จากความเชื่อมั่นของคนในชุมชนที่มีต่อผู้อำนวยการโรงเรียนและบุคลากรครูของโรงเรียน และยอมรับในความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ จากการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับ ทั้งในจังหวัด และในระดับประเทศ ดังนั้น คนในชุมชนจึงให้การยอมรับ และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการของโรงเรียนด้วยความยินดีและเต็มใจ อันจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนวัช รังสรรค์ และพนมพร จันทรปัญญา (2561) ที่ได้กล่าวว่า กระบวนการที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของโรงเรียน โดยยอมรับในความรู้ ความสามารถของครู ทำให้ชุมชนกับโรงเรียนสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ด้วยดี และชุมชนก็จะสนับสนุนโรงเรียนอย่างเต็มที่

4) การที่ชุมชนบ้านท่าเตียนได้ให้ความสำคัญ และความร่วมมือกับโรงเรียนวัดใหม่ดงสัก ในการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งที่เป็นกิจกรรมของโรงเรียนและกิจกรรมของชุมชน ส่วนหนึ่งมาจากการสื่อสาร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน ก่อให้เกิดความยอมรับ เชื่อมั่น แล้วจึงมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาวัน แกละสมุทร (2562) และงานวิจัยของขวัญใจ พุ่มโอ (2562) ที่ว่า โรงเรียนต้องจัดระบบการสื่อสารอย่างเหมาะสม ให้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญแก่ชุมชน การชี้แจงการดำเนินกิจกรรมต่างๆให้ชุมชนทราบ รับฟังความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนให้มากที่สุด

5) โรงเรียนสามารถช่วยกระตุ้นจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ ด้วยการนำให้คนในชุมชนมารวมตัวกัน พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ เสนอแนวทาง และแก้ไขปัญหาพร้อมกัน โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนและบุคลากรครู ช่วยเหลือในการให้ความรู้ที่ถูกต้อง อันเป็นบทบาทหนึ่งของโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560) ที่กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน มี 2 ลักษณะคือ 1) การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน โดยโรงเรียนเป็นฝ่ายรุกเข้าไปหาชุมชน ด้วยสื่อและกิจกรรมต่างๆ และ 2) การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน โดยการเชิญให้คนในชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่า โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และการที่คนในชุมชน บุคลากรครู และเด็กนักเรียน ได้ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาโรงเรียนและชุมชนด้วยกัน จะเป็นการสร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของปัญหาของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Suggestion) ผู้ศึกษาได้พิจารณาแล้วเห็นว่า หน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรที่จะนำรูปแบบของการบริหารสถานศึกษาและการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเช่นนี้ มาสรุปเป็นบทเรียน (Lessons Learned) เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในขณะที่ องค์กรส่วนท้องถิ่น เช่น กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ก็ควรจะนำกรณีศึกษาเป็นตัวอย่างในการศึกษาถึงการทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และการสร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (Practical Suggestion) ผู้ศึกษาได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบัน ควรถ่ายทอดวิธีคิด วิธีทำงาน ข้อมูลที่สำคัญของชุมชน ให้กับบุคลากรครูบางท่านของโรงเรียนที่มีความสามารถ

(successor) เพื่อมาสืบทอดเจตนารมณ์ในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน และมีการเก็บข้อมูลรายละเอียดของการทำงานช่วงที่ผ่านมา ทั้งที่ประสบความสำเร็จและที่เกิดมีอุปสรรคในรูปแบบที่ทันสมัยขึ้น เช่น Cloud เพื่อให้ผู้บริหารรุ่นถัดไปได้ไว้ใช้เพื่อการศึกษา ในการทำงานที่ต่อเนื่องต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต (Research Suggestion) ผู้ศึกษาพิจารณาแล้วเห็นควรศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชน ที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน ทั้งในเชื้อชาติ สัญชาติ ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อทางวัฒนธรรม เช่นกรณีศึกษาชุมชนบ้านท่าเตียน ที่มีกลุ่ม ไทย มอญ พม่า กะเหรี่ยง และกะเหรี่ยง อยู่อาศัยร่วมกัน แต่มีความรักใคร่กลมเกลียว มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน ได้อย่างไร

รายการอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2562). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ธรรมสาร.
- ขวัญใจ พุ่มโอ. (2562). *รูปแบบการบริหารงานเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนอร์ธกรุงเทพ.
- คณะกรรมการการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา. (2564). *รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การจัดการตำบลเข้มแข็งเพื่อสร้างสุขภาวะของครัวเรือนตามแนวยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ของคณะกรรมการการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ*. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ชาย โปธิสิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. อมรินทร์พริ้นติ้งฯ.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 13-43.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2555). *ภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษา*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. (2552). *ทฤษฎีองค์การ (Organization theory)* (พิมพ์ครั้งที่ 5). อินทภาษา.
- นฤมล โยคานุกูล. (2556). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การการบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา*. [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นาวัน แกละสมุท. (2562). การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดใหม่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 4(3), 569-580.
- ปฏิภาณ ศาสตร์อำนวย, กาญจนา บุญภักดี และบุญจันทร์ สีสันต์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 17(1), 129-134.
- ประเวศ วะสี. (2546). *สร้างความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนคือจุดยุทธศาสตร์ชาติ*. มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- ธนากร ไช้เนา, ประยูร แสงใส และพระครูกิตติญาณวิสิฐ. (2562). แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ตามหลักพุทธบริหาร การศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 133-144.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). *ภาวะผู้นำ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ธนธการพิมพ์.
- วันเพ็ญ รัตนอนันต์. (2555). *การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- World Bank Group. (2567). *การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาประเทศไทยอย่างเป็นระบบสำหรับประเทศไทย (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2567: ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ*. www.worldbank.org/thailand
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2550). *พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง*. สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

- อนวัช รังสรรค์ และพนมพร จันทรปัญญา. (2561). กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนประถมศึกษา
ในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์น*, 12(2), 115-130.
- อรรณวิท ชื่นจิตต์. (2557). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ
พนักงานบริษัทเอกชนรุ่นเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร*. [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.